

3. Котенко Л. Удосконалення документування операцій з обліку нематеріальних активів [Текст]/ Л. Котенко // Актуальні проблеми економіки -2005-№ 5(47),-с. 109-115.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Кулик Роман Романович

*Карпунь Юрій,
студент групи РКзм-51*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОЦІНКИ В ФІНАНСОВОМУ ОБЛІКУ

Упродовж усієї історії розвитку теорії фінансового обліку дослідники приділяли оцінці багато уваги, тому що розуміли її важливість. Сьогодні загально визнано, що оцінка – складова методу фінансового обліку. Першими, хто тлумачив оцінку як складову методу фінансового обліку, були Татур С.К. (1952 рік) і Леонтьєв М.Л. (1953 рік). Леонтьєв М.Л. зауважував, що оцінка як складова методу фінансового обліку має особливе місце у ньому. Оскільки фінансовий облік ведеться у грошовому виразі, то в його предмет «входять тільки ті елементи процесу соціалістичного відтворення, які піддаються грошовій оцінці». При цьому він дуже точно визначив функції оцінки в обліку, які є актуальними і в умовах ринкової економіки. Він вказував, що оцінка є «неодмінною умовою або обов'язковою передумовою» бухгалтерського обліку, бо без неї ведення обліку неможливе. Такої самої думки дотримувалися й інші вчені радянського періоду. У радянський період розвитку теорії фінансового обліку окремих наукових праць, присвячених оцінці, не було підготовлено. Водночас ідеї стосовно її значення, місця в бухгалтерському обліку висловлювалися вченими. Так, М. Леонтьєв і А. Умнов зазначали, що в умовах дії закону вартості кожна господарська операція має знайти у фінансовому обліку вартісне вираження, оскільки без цього неможливо відобразити зміни, які вона викликала у складі господарських засобів і джерел їх утворення. Ця думка, висловлена 1954 року, актуальна й зараз. Балансове узагальнення ресурсів у вигляді активів і капіталу неможливе без оцінки. Така абстрактна категорія як капітал для свого вимірювання потребує вартісної оцінки, тобто оцінки позбавленої натурально-речової форми. В.Ф. Палій і Я.В. Соколов, аргументуючи тезу, що оцінка є складовою методу бухгалтерського обліку, писали, що «без оцінки і калькуляції губляться основні характеристики бухгалтерського обліку як системи, що виробляє інформацію про найважливіші вартісні узагальнені показники».

Літературні джерела з теорії фінансового обліку, написані на початку 90-х років минулого століття і дотепер, засвідчують, що російські й українські

нські вчені і далі трактують оцінку як складову методу фінансового обліку. При цьому головний наголос роблять на тому, що оцінка - це вираз у грошовій формі майна підприємства з метою узагальнення даних у фінансовому обліку і звітності. Сучасні дослідження спрямовані на доведення положення, що оцінка є невід'ємним елементом методу фінансового обліку, деталізацію класифікації оцінок, удосконалення методик оцінки окремих об'єктів обліку, на розроблення облікової політики стосовно оцінки. Фактично у них окреслено теоретичні та практичні підходи до оцінки об'єктів бухгалтерського обліку в ринкових умовах.

Деякі дослідники у своїх працях зосереджують увагу саме на технологічному аспекті оцінки, водночас вони приділяють певну увагу й питанням теоретичного обґрунтування, зокрема, по-новому визначають місце оцінки у сучасній системі бухгалтерського обліку. І.Й. Яремко зазначає: «З процедурної точки зору основним елементом методу обліку виступає подвійний запис, з економічної - оцінка майна і капіталу». Він намагається об'єднати методологію бухгалтерського обліку з методологією фінансового менеджменту, визначив місце різних видів оцінок, що використовуються в бухгалтерському обліку при прийнятті рішень фінансового напрямку.

Отже, можемо зробити висновок, що як у радянській, так і в постсоціалістичний період до цієї категорії була значна увага. Переважна більшість авторів вважають її складовою методу фінансового обліку. Завдання оцінки впливає із її сутності і полягає у вимірюванні вартості об'єктів бухгалтерського обліку. При цьому оцінка виступає як передумова обліку і як його мета, результат. Як передумова обліку оцінка забезпечує можливість узагальнювати різноманітні об'єкти при їх відображенні у синтетичному обліку і фінансовій звітності. Як мета, чи результат обліку, оцінка виступає як калькулювання собівартості виготовленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг.

Велике значення оцінки у сучасній системі фінансового обліку стає очевидним при проведенні аналізу нормативної бази фінансового обліку в Україні. Поняття «оцінка» використовують у визначенні принципу фінансового обліку, сутності активів і критеріїв визнання активів, зобов'язань, доходів та витрат, змісту облікової політики, а також фігурує у формулюванні двох принципів фінансового обліку. Питання оцінки є ключовими у фінансовому обліку та фінансовій звітності. У такому контексті оцінка виступає як складова методу фінансового обліку, за допомогою якої здійснюється вимірювання вартості його об'єктів. Підхід до тлумачення оцінки як до процесу вимірювання вартості об'єктів фінансового обліку і як до процесу створення якісних характеристик облікової інформації втілено у двох принципах підготовки фінансової звітності, сформульованих у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та в П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Це принципи історичної (фактичної) собівартості та обачності.

Принцип історичної (фактичної) собівартості визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання. Принцип обачності передбачає, що в фінансовому обліку повинні застосовуватися методи оцінки, які запобігають заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів та доходів підприємства.

При визначенні мети складання фінансової звітності в П(С)БО 1 наголошено, що метою складання фінансової звітності є забезпечення інформаційних потреб користувачів, зокрема, для оцінки якості управління та оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати всі зобов'язання. У цій іпостасі оцінка виступає як мета ведення фінансового обліку та складання фінансової звітності в умовах ринкової економіки, а саме – оцінка менеджменту і фінансового стану та фінансового результату діяльності суб'єктів господарювання. Оцінка фінансового стану здійснюється за даними бухгалтерського балансу, в якому відображаються такі об'єкти фінансового обліку, як активи, зобов'язання, власний капітал. У П(С)БО 2 «Баланс» у розділі «Визнання статей балансу» зазначено, що актив відображається у балансі за умови, якщо оцінка його може бути достовірно визначена і очікується отримання у майбутньому економічних вигод, пов'язаних з його використанням. Таким чином, сутність оцінки виявляється через виконання таких функцій:

- вимірювання вартості об'єктів фінансового обліку;
- створення якісних характеристик облікової інформації;
- оцінка менеджменту, фінансового стану та фінансового результату діяльності суб'єктів господарювання;
- критерій визнання активів, капіталу, зобов'язань, доходів та витрат.

Перелічені функції оцінки тісно пов'язані та певною мірою взаємозумовлені. Так, вимірювання вартості об'єктів фінансового обліку є первинною функцією оцінки, на якій базуються всі інші. Правильне обрання способу оцінки вартості об'єктів фінансового обліку забезпечує доречність і достовірність показників фінансової звітності та створює умови для оцінки менеджменту, фінансового стану й фінансового результату діяльності суб'єктів господарювання.

У фінансовому обліку підприємств України базовою оцінкою визнано в Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» історичну (фактичну) собівартість. Історична собівартість, поряд з такими перевагами, як документальна обґрунтованість, точність, логічність і простота обчислення, має й істотні недоліки: необхідність проведення переоцінок, що викривляють реальність у результаті недосконалої методик, необ'єктивність фінансового результату тощо. Водночас не меншої критики зазнає й оцінка за поточною собівартістю і теперішньою вартістю. Наприклад, метод дисконтування майбутніх надходжень занижує теперішню

цінність коштів і тим самим зменшує прогнозну цінність даних фінансового обліку. Як бачимо із наведених аргументів, слабкість обох підходів пов'язана з необ'єктивністю підсумкових даних обліку.

Однією з глобальних тенденцій розвитку фінансової звітності є поступовий перехід до оцінки її статей за справедливою вартістю. Гармонізація системи фінансового обліку в Україні з міжнародними стандартами привела до відповідного застосування справедливої вартості в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку. Проте на практиці визначення справедливої вартості пов'язане з певними труднощами, оскільки МСФЗ і національні положення (стандарти) містять лише загальні орієнтири з справедливої вартості відповідних активів і зобов'язань. Тому тенденція розповсюдження оцінки за справедливою вартістю по-різному сприймається як в розвинених країнах, так і в країнах з перехідною економікою.

На нашу думку, така тенденція обумовлена тим, що справедлива вартість має певні переваги перед історичною собівартістю, оскільки не залежить від дати і витрат, пов'язаних з виникненням зобов'язання і придбанням активів; конкретного підприємства; намірів підприємства відносно розміщення активів і зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Леонтьев Н. Основы бухгалтерского учета / Леонтьев Н., Умнов А.. – М.: ВЗУК. – 1954. – 346 с.
2. Палий В.Ф. Введение в теорию бухгалтерского учета / Палий В.Ф., Соколов Я.В.. – М.: Финансы. – 1979. – 225 с.
3. Оцінка в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи (на прикладі підприємств Житомирської області): Автореф. дис. канд. екон. наук Малюга Н.М., 1999р.
4. Яремко І.Й. Економічні категорії у методології обліку: [Монографія] / Яремко І.Й.. – Львів. – 2002. – 126 с.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Хаблюк Оксана Андріївна

*Коваль Оксана,
студентка групи РКМ-51*

МОНІТОРИНГ УМОВНИХ ФАКТІВ ЯК ПІДґРУНТЯ РЕВІЗІЇ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Незважаючи на наявність наукових розробок вітчизняних та закордонних вчених з приводу фінансової рівноваги та управління податковим ризиком, в їх роботах зовсім не приділено увагу взаємоузгодженості цих категорій та можливості їх взаємного впливу одна на одну.